

Noves fronteres del teatre català

per Enric Ciurans

(Foto: Paco Amate-TNC)

Dos dramaturgs que tenen una projecció internacional tan sòlida i vigorosa fora de Catalunya com en els nostres escenaris: Esteve Soler i Josep M. Miró.

Tots estarem d'acord que la dimensió internacional de la cultura catalana és una de les proves més fefaents de la seva bona o mala salut. Costa molt obrir-se pas més enllà del nostre àmbit lingüístic, especialment pel que fa al teatre, un art sustentat en la idea de repertori que tendeix a protegir i potenciar els dramaturgs propis per moltes, variades i justificades raons.

Si els noms consagrats de la nostra dramàtica ja tenen un lloc més o menys potent en els teatres europeus, començant per Josep Maria Benet i Jornet i seguint per Sergi Belbel, Lluïsa Cunillé i, molt especialment, Jordi Galceran, hi ha altres autors de les noves generacions, que han arribat de manera pràcticament simultània als nostres

escenaris i als teatres europeus constatant aquests nous temps de la comunicació instantània i sense fronteres. Volem referir-nos avui a dos dramaturgs que tenen una projecció internacional que, com a mínim, és tan sòlida i vigorosa fora de Catalunya com als nostres escenaris: Josep Maria Miró i Esteve Soler. Dos dramaturgs força diferents en el seu estil i plantejament, que responen a actituds fins i tot oposades, comparteixen l'èxit i la difusió de la seva obra més enllà de les nostres fronteres i arriben a públics d'arreu. Curiosament, vistos els textos, els temes que plantegen ambdós dramaturgs tenen força punts de contacte, però la seva dimensió dramàtica és, com deïem, fins i tot oposada. Mentre que Miró s'endinsa en un tea-

tre densament construït, emmirallat en la solidesa dels grans mestres com Ibsen i tota la gran tradició que el segueix per parlar-nos de la construcció i els llocs de la nostra memòria com a tema central, Soler planteja un teatre esquemàtic, basat en els cops d'efecte i la potència de les imatges, que ens remet en primera instància a un teatre de l'absurd i que, per sota d'aquesta primera impressió, persegueix posar en dubte els grans principis mentals i institucionals que ens governen.

Josep Maria Miró, una mirada introspectiva

Josep Maria Miró (Vic, 1977) és un valor consolidat de la nostra literatura dramàtica, amb un seguit d'estrenes que ens permeten establir les bases d'una trajectòria sòlida, de present i de futur. El seu és un teatre que s'endinsa en els problemes i les contradiccions de la nostra societat, sigui a partir de la incomunicació i les mentides de la vida social, sigui a partir de les condicions de vida a què ens veiem abocats, cercant un espai de seguretat envers allò que hi ha a l'exterior i ens és hostil. Per mal o per bé, un dels textos de Josep Maria Miró, *Gang Bang*, fou tristament notícia pels incidents que provocaren uns brètols que interromperen la funció a la Sala Tallers del TNC (març 2011). Però, a part d'aquest fet anecdòtic, el seu teatre transita per camins allunyats de la polèmica estèril tot plantejant alguns dels temes fonamentals del nostre present històric.

Miró va irrompre en les escenaris al començament de la present dècada amb *El principi d'Arquimedes* (2011), guardonada amb el Premi Born d'aquell mateix any, que s'estrenà a la Sala Beckett sota la seva pròpia direcció i que assolí un gran èxit de públic en la seva reposició a la Villarroel. Com bona part de la seva obra dramàtica, tracta el tema dels límits de la violència quotidiana, en aquest cas un suposat assetjament d'un menor que acaba posant al descobert la pregonia inseguretat de tot un col·lectiu, de tota la societat. La dimensió global del tema, un dels grans assumptes pendents del món occidental, ha permès que el text tingui un llarg recorregut per escenaris d'arreu d'Europa i de l'Amèrica Llatina, fins i tot en teatres llatins dels Estats Units. Resulta impressionant comprovar com *El principi d'Arquimedes* ha interessat teatres de països tan diversos i com la dimensió escènica del text segueix ben viva, com demostren les estrenes a São Paulo (Brasil) i Florència (Itàlia) el 2017.

Els següents textos de Miró no han assolit, de moment, el mateix recorregut internacional, encara que *Fum*, estrenat a la Sala Petita del TNC a finals de 2013, amb un repartiment excel·lent (Joan Carreras, Carme Elias, Lluís Marco i Anna Sahun), s'ha posat en escena a l'Argentina i a França, durant l'any passat, tot iniciant possiblement

Un altre text de Miró que ha arribat als escenaris forans és *Nerium Park*, estrenat al Temporada Alta el 2013. L'obra se centra en la qüestió de l'habitatge. †

Miró va irrompre als escenaris el 2011 amb *El principi d'Arquimedes* tractant el tema dels límits de la violència quotidiana i el text ha tingut un llarg recorregut per escenaris d'arreu d'Europa i de l'Amèrica Llatina. (Foto: David Ruano) →

Amb *Fum*, estrenada a la Sala Petita del TNC el 2013, Miró ens permet endinsar-nos en la buidor i la inseguretat de l'existència humana. De moment s'ha pogut veure a l'Argentina i a França. (Foto: David Ruano)

L'impacte i les posades en escena de les obres d'Esteve Soler fora de Catalunya fan que ens adonem de la seva dimensió internacional, una de les més sòlides del país. Soler va irrompre als nostres escenaris a la Sala Tallers del TNC amb *Jo sóc un altre!*

Contra la democràcia, 2010, s'estrenà al Festival d'Avinyó abans que a la Sala Beckett i fou muntada per una vintena de companyies d'arreu d'Europa i d'Amèrica, traduïda a disset idiomes i adaptada per setanta directors diferents. Una foto de l'obra en versió castellana al Festival de Teatre de Badajoz, dirigida per Antonio C. Guijosa.

Quan Soler envià el 2007 *Contra el progrés* al Theatertreffen —el gran festival dels dramaturgs alemanys— el text fou triat per a fer-ne una lectura, i això li atorgà un gran ressò. L'obra ha estat traduïda a sis idiomes i se n'han fet una trentena de muntatges i lectures. A la foto, una versió de l'obra al Theater Aachen d'Aquisgrà (Alemanya).

Contra l'amor
 + Contra el progrés
 + Contra la democràcia
 Sala Joan Brossa

d'Esteve Soler
 Direcció Carles Fernández Giva
 Amb Dani Arrébola, Eva Cartañà, Laia Martí i Guillem Motos

De l'11 d'abril al 12 de maig del 2013

Els diumenges 21 d'abril, 5 i 12 de maig la TRILOGIA
 Contra el progrés, Contra la democràcia i Contra l'amor
 s'oferirà íntegrament.

la Seca
 ESPAI BROSSA

La tercera part, *Contra l'amor* —escrita el 2009—, s'estrenà el 2011 al Festival Mousson d'Été i fou triada com una de les vint-i-tres millors peces de l'any. El 2014 va arribar als escenaris novaiorquesos. La trilogia completa fou representada el 2013 a la Seca-Espai Brossa.

un recorregut més ampli per Europa i l'Amèrica Llatina. *Fum* és un text ple d'intel·ligència centrat en dues parelles de generacions diferents que viuen una situació de perill mentre estiuegen en un país del Tercer Món i que els obliga a restar «refugiats» en un hotel de luxe, i ens permet endinsar-nos en l'extrema buidor i inseguretat de les seves existències i els contrastos evidents entre la por i el luxe occidentals. Un text important que mostra aspectes centrals de la nostra vida en aquests temps de la postveritat.

Un altre text que ha arribat als escenaris forans és *Nerium Park*, estrenat al Temporada Alta (2013) i amb una breu aparició al Grec de 2014, dirigida com és habitual per Miró mateix. En aquest cas, és la qüestió de l'habitatge la que centra el conflicte a què es veu abocada una parella jove que viu en una urbanització fantasmal, com aquelles que ens mostra la televisió per a il·lustrar la crisi immobiliària que ha portat la ruïna a milers de persones. Si a casa nostra el ressò de l'obra ha estat escàs, cal destacar que el 2016 fou traduïda i muntada per una companyia atenenca, potser perquè al seu país els efectes de la crisi són encara més greus i profunds que a casa nostra.

Cúbit, el darrer text de Miró, estrenat al Temporada Alta 2016, es podrà veure a l'Espai Lliure aquest proper mes de maig. Una nova oportunitat per a seguir el seu teatre, en aquest cas centrat en el procés de construcció de la memòria, que molt possiblement arribarà més d'hora que tard als escenaris d'arreu, confirmant l'interès de la seva proposta.

Esteve Soler, una provocació intel·ligent

La trajectòria dramàtica d'Esteve Soler (Barcelona, 1976) és una de les més sorprenents del panorama teatral català dels nostres dies. Si hom observa l'impacte i les posades en escena de les seves obres fora de Catalunya, especialment de la trilogia *Contra*, i les compara amb la presència del seu teatre als nostres escenaris, s'adona de la dimensió internacional del seu teatre, una de les més sòlides de tot el país.

La irrupció de Soler als nostres escenaris es produí el març de 2006 quan estrenà, a la Sala Tallers del TNC, *Jo sóc un altre!* (encara que abans havia publicat *Runes*, el 2004), un text de caire humorístic que se centrava en les dissorts de l'amor i les seves «coses» i que, malgrat el ritme trepidant i els gags continus (fins a 120, segons

l'autor), no va tenir un especial ressò entre públic i crítica.

Indubtablement, la transcendència del teatre d'Esteve Soler va canviar l'any següent, quan envià un nou text, *Contra el progrés*, al gran festival dels dramaturgs alemanys, el Theatertreffen. Malgrat les poques expectatives, la peça, estructurada en set escenes breus, plantejades com a esquetxos centrats en aspectes de la vida quotidiana, fou triada pel certamen berlinès per a fer-ne una lectura, i la taca d'oli s'escampà fins a convertir aquesta intel·ligent reflexió sobre el nostre present històric en un fenomen internacional, amb estrenes consecutives a França, Alemanya, Grècia, Xile i molts altres països, amb estrenes contínues fins als nostres dies, és a dir, durant pràcticament deu anys. Una de les versions més reeixides fou la produïda pel Consol Theater de Gelsenkirchen, sota la direcció d'Andrea Kramer, que fou guardonada al Westwind Festival 2012. El gran secret consistia a plante-

jar escenes comprensibles arreu, com la dels dos avis que veuen la televisió i, de sobte, la imatge d'un nen del Tercer Món es corporitza fora de la pantalla i provoca la seva incomoditat, bo i posant en relleu l'actitud passiva dels televidents; o la matança per part d'una foca d'un nadó humà, contraposant el que succeeix any rere any amb les cries d'aquests animals.

La participació al festival berlinès va canviar el destí del teatre de Soler, que va refermar amb dos nous textos que seguien el mateix plantejament dramàtic: *Contra l'amor* (2009) i *Contra la democràcia* (2010), que han rebut la mateixa atenció per part dels teatres de fora del nostre país. En concret, *Contra la democràcia* s'estrenà al Festival d'Avinyó abans de veure's a la Sala Beckett al cap d'un any, i va rebre el Premi Crítica «Serra d'Or» 2012 al millor text teatral. Com succeí amb la primera part, fou muntat per una vintena de companyies d'arreu d'Europa i d'Amèrica, amb la qual cosa el fenomen del primer text es convertí en una realitat plenament consolidada, lluny dels nostres escenaris. La tercera part, *Contra l'amor*, malgrat haver estat escrita abans, no s'estrenà fins al 2011 al Festival Mousson d'Été, triada com una de les vint-i-tres millors peces de l'any. Amb aquesta carta de presentació, el recorregut del text pels teatres europeus ha tingut posades en escena d'èxit a càrrec de companyies d'indrets tan sorprenents com Romania, on Soler és rebut com una *celebrity*, fins a arribar als escenaris novaiorquesos l'estiu de 2014, dins el marc del Between the Seas Festival.

La trilogia fou representada de forma completa el 2013, en unes comptades sessions a Terrassa i a la Seca, mentre que l'edició d'*En contra. 23 contes teatralitzats* (3 i 4, 2013) permet comprovar la lúcida visió del seu autor al voltant de problemàtiques com el consumisme, la política, els sentiments i tantes altres qüestions que Soler copsa amb la seva mirada inquietant.

Podem constatar la validesa de les propostes d'aquests dos autors nascuts a la dècada dels setanta, que són tant o més apreciats a casa nostra com en altres indrets, gràcies als seus plantejaments i temes de caràcter global. Són l'excepció que confirma la regla. Darrere d'ells i, en paral·lel, tota una colla de bons dramaturgs —molts dels quals són dones—, sorgits principalment dels tallers de l'Obrador de la Beckett o de l'Institut del Teatre, esperen torn per entrar en aquesta nova dimensió del nostre teatre, que confirma d'una vegada per totes la qualitat i la nova situació i estatus del teatre dramàtic. Per primera vegada en la nostra història teatral podem albirar un horitzó en què els nostres dramaturgs no quedin atrapats irremeiablement en les pròpies misèries mentals i ideològiques i s'obrin a plantejaments molt més ambiciosos i universalistes. És l'única manera de sobreviure ara i aquí.

Casa fundada el 1886

Pâtisserie · Bombonerie · Confiterie

Major de Sarrià, 57. Telfs. 93 203 00 04

93 203 07 14 · Plaça de Sarrià, 12-13.

Tel. 93 203 04 73 · Fax 93 280 65 56.

www.foixdesarria.com · info@foixdesarria.com

